

Wijk Talenten Team

Een interactieve methode voor wijkontwikkeling, door en met jongeren

Stichting Alexander

Een interactieve methode voor wijkontwikkeling, door en met jongeren

Stichting **Alexander**
jongeren actief in
onderzoek en beleid

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	5
1. Inleiding	7
2. De vertrekpunten	11
3. De methodische aanpak	18
Stap 1 Het opzetten van een projectteam	20
Stap 2 Het onderzoeken van vraagstukken in de wijk	24
Stap 3 Het maken van een plan van aanpak	27
Stap 4 Het uitvoeren en registreren van de activiteit	31
Stap 5 De activiteit en de resultaten evalueren	32
Stap 6 Formuleren van vervolgstappen	34
4. Samenwerken in het projectteam	36
5. De waardering van WijkTalentenTeam	38
<i>Literatuurlijst</i>	42
<i>Handboeken en websites</i>	43
<i>Colofon</i>	44

LEESWIJZER

In dit handboek presenteren we de basismethode WijkTalentenTeam: een interactieve methode voor wijkopbouw door en met jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar. Gedurende de ontwikkeling en uitvoering van het project WijkTalentenTeam zijn pilots opgezet in zes verschillende gemeenten, te weten Utrecht, Zeist, Haarlemmermeer, Hoogeveen, Helmond en Deventer. De fase van pilot zijn we nu voorbij: we spreken derhalve van de projecten WijkTalentenTeam, niet in de laatste plaats omdat in verschillende wijken wordt voortgegaan met deze methode.

In hoofdstuk 1 introduceren we de methode WijkTalentenTeam om vervolgens in hoofdstuk 2 in te gaan op de principes die ten grondslag liggen aan de methode. In hoofdstuk 3 komt de methode zelf uitgebreid aan bod. We doen dat stapsgewijs aan de hand van diverse praktijkvoorbeelden en illustraties. In hoofdstuk 4 staan we stil bij de cruciale rol van de projectteamleden en de functie van een projectcoach in het bijzonder. We vervolgen dit handboek met hoofdstuk 5 waarin we de waardering van de (proces)resultaten duiden. We besluiten met enkele bijlagen.

Omwille van de leesbaarheid hebben we begrippen zo consequent mogelijk gebruikt; we spreken bijvoorbeeld over projectteams, terwijl men in de praktijk soms ook termen als stuurgroep of werkgroep hanteerde. We hebben voor de leesbaarheid ook de praktijkvoorbeelden – voor zover mogelijk – in de tegenwoordige tijd geformuleerd.

Voor actuele ontwikkelingen verwijzen we graag naar de website www.wijktalententeam.nl

VOORWOORD

Hoe zorg je voor een leefbare wijk, met optimale mogelijkheden voor de jeugd? Een wijk waarin burgers onderling betrokken zijn en verantwoordelijkheid delen voor het opvoeden en opgroeien van kinderen en jongeren. Deze vragen hebben geleid tot het opzetten van het project WijkTalentenTeam, waarin we een basismethodiek presenteren om (het perspectief van) jongeren een meer zichtbare plek te geven in de wijk en in het denken over en werken aan de leefbaarheid en sociale betrokkenheid in de wijk. De basismethodiek van WijkTalentenTeam heeft vorm en inhoud gekregen aan de hand van pilots in een zestal steden: Utrecht, Deventer, Hoogeveen, Zeist, Haarlemmermeer en Helmond. In dit handboek komen methode en praktijk samen op basis van de ervaringen die zijn opgedaan in deze pilots.

Voor wie na het lezen van dit handboek behoefte heeft aan verdere verdieping en meer informatie over de huidige stand van de projecten, verwijzen we graag naar de website www.wijktalententeam.nl waarop tal van inspirerende filmpjes, verslagen en werkvormen van en over de projecten staan. We attenderen de lezer ook graag op het handboek Opgroeien in de Wijk, dat een meer gedetailleerde uitwerking bevat van hoe een dergelijke aanpak vorm kan krijgen bij het creëren van plekken voor en door jongeren in de openbare (groene) ruimte. Als het gaat om enkele praktische methoden bestaat er de Toolkit Jeugdparticipatie: eveneens een handboek en een aparte website www.toolkit-jeugdparticipatie.nl.

Wij danken in het bijzonder de vele tientallen direct betrokkenen (vrijwilligers, professionals en medewerkers van gemeenten) en natuurlijk de vele jongeren en wijkbewoners voor hun bijdrage. Of beter gezegd, voor hun actieve rol in de uitvoering, waardoor het project van de grond gekomen is. Het heeft ons echter wel in de gelegenheid gesteld om op basis van alle opgedane ervaringen dit handboek te maken.

We hopen dat u zich met dit handboek gesterkt voelt om ook in uw eigen wijk een positieve beweging op gang te brengen, samen met jongeren!

Namens het projectteam van Stichting Alexander,

Adimka Uzozie en Tarik Pehlivan

1. INLEIDING

1.1 OPGROEIEN IN DE WIJK, EEN INTRODUCTIE

Hoe zorg je voor een leefbare wijk, met optimale mogelijkheden voor de jeugd? Een wijk waarin burgers onderling betrokken zijn en verantwoordelijkheid delen voor het opvoeden en opgroeien van kinderen en jongeren?

In de huidige tijd wordt in antwoord op deze vragen gerefereerd naar het alom gedeelde gedachtegoed: stimuleer het initiatief bij burgers en bevorder participatie, ook van jongeren zelf. Dat volwassenen betrokken zijn bij hun wijk is vaak duidelijk zichtbaar: zij verenigen zich in wijkteams, organiseren een straatfeest, komen naar inspraakavonden en vegen hun stoepje. Over betrokkenheid van jeugd bij hun wijk zijn de meningen veel meer verdeeld. Een kleine groep jongeren mengt zich actief in het publieke debat met gevraagd en ongevraagd advies of zet eigen initiatieven op en haalt daarmee dan vaak ook direct de lokale krant. Een veel grotere groep jeugdigen is onzichtbaar. Zij wonen, leren en/of werken in de wijk, maar zijn moeilijk bereikbaar. Dit tot teleurstelling en soms zelfs frustratie van bijvoorbeeld de gemeente of maatschappelijke organisaties, omdat zij onder andere tot taak hebben sociale problemen in de wijk samen met burgers aan te pakken, zoals overlast en buurtconflicten.

De vraag die dan rijst is waarom deze jongeren niet participeren. Vaak nemen we aan dat jongeren zich blijkbaar weinig tot niet betrokken voelen bij de wijk. Maar is dat werkelijk zo? Wat gebeurt er met deze stelling als we rekening houden met de mogelijkheid dat jongeren al betrokken zijn bij hun wijk, maar dat men nog niet goed weet op welke manier die betrokkenheid zichtbaar gemaakt kan worden en onderdeel is (of kan worden) van actief burgerschap? Aandacht vragen voor het feit dat jongeren per definitie onderdeel van de samenleving uitmaken en daar geheel op eigen wijze inhoud en vorm aan geven door middel van hun kleding, mobiliteit en het gebruik van sociale media, is een poging om de perceptie dat jongeren niet participeren te kantelen.

1.2 WIJKTALENTENTEAM: EEN BASISMETHODE

Deze vragen hebben geleid tot het opzetten van het project WijkTalenteTeam, waarin we een methodische aanpak presenteren om (het perspectief van) jongeren een meer zichtbare plek te geven in de wijk en in het denken over en werken aan de leefbaarheid en sociale betrokkenheid in de wijk. Dit wordt ook wel het versterken van de pedagogische civil society genoemd. Daarmee trachten we de stelling te weerleggen dat het merendeel van de jongeren zich niet betrokken voelt bij de wijk, en zoeken we een antwoord op de vraag hoe deze betrokkenheid er dan uitziet en hoe inspraak, invloed en eigen initiatieven van jongeren kunnen worden vergroot.

Met WijkTalententeam zijn we niet bij nul begonnen. De basismethode WijkTalententeam is gestoeld op de ervaringen met vele andere participatieprojecten en in het bijzonder het project Opgroeien in de Wijk. De ervaringen van dit laatste project, eveneens vastgelegd in een handboek (zie pagina 42), hebben onder andere geresulteerd in een aantal vuistregels voor interactieve wijkontwikkeling:

- **Sta open voor andere percepties.** Het gaat om een methodische aanpak voor verbetering, en dus de bereidheid om tijd en energie te steken in een andere manier van werken en te starten met een open einde en onbekende eindresultaten.
- **Geef de jongeren de ruimte en ondersteun daar waar nodig.** De jongeren zelf staan aan het roer bij het bedenken, selecteren en de praktische uitvoering van activiteiten.
- **Vertrek vanuit de positieve elementen.** De aanpak is niet probleemgericht en gedijt het beste waar een optimistisch potentieel aanwezig is om de gewenste verbetering tot stand te brengen.
- **Haal eruit wat erin zit.** Het project en/of de uit te voeren activiteiten sluiten aan op de bestaande infrastructuur – en maakt daar zoveel mogelijk gebruik van – en thema's die leven.
- **Blijf coachen en faciliteren, maar neem het niet over.** Lokale jeugdprofessionals zorgen voor de continuïteit, met ondersteuning van (zo nodig externe) participatie- en procescoaches en met commitment van de gemeente.

- **Reken niet af op output, traceer de nieuwe beweging en energie.** Duurzame verandering en verbetering is het doel.

Aan de hand van deze vuistregels is de basismethode WijkTalententeam ontwikkeld. De methode heeft tot doel samen met jongeren tot een plan voor het verbeteren van de leefbaarheid in de wijk te komen en steun te krijgen van de gemeente, wijkbewoners en wijkorganisaties bij het realiseren van hun plannen. De methode van WijkTalententeam kent een aantal cyclische stappen (zie kader hiernaast).

De cyclus wordt in werking gezet door het eerste initiatief dat genomen wordt en herhaalt zich door het ontstaan van nieuwe of vervolgininitiatieven, die kunnen leiden tot nieuwe acties van het projectteam en mogelijke nieuwe projectpartners.

De uitwerking van de basismethodiek van WijkTalententeam is gebaseerd op een aantal principes die ten grondslag liggen aan jongerenparticipatie, maar heeft nadere invulling en betekenis gekregen door samen te werken met jongeren, andere wijkbewoners, professionals en de gemeente in een zestal steden: Utrecht, Deventer, Hogeveen, Zeist, Haarlemmermeer en Helmond. In elke gemeente is een pilot opgezet aan de hand van deze basismethodiek.

Met deze basismethode presenteren we echter geen blauwdruk voor jeugdparticipatie in de wijk of modus voor prettig samenleven. Ook komen we niet tot een definitie van hoe actief burgerschap eruit dient te zien. Want hoe jeugd, gemeente en wijkbewoners met elkaar omgaan is niet in directe zin te beïnvloeden. We slaan wel een aantal piketpalen die houvast

bieden in het proces dat middels WijkTalentenTeam in gang wordt gezet en de manier van werken die hiermee gepaard gaat.

2. DE VERTREKPUNTEN

2.1 DE JONGERE ALS PARTICIPANT

Opgroeien anno 2012 heeft een heel andere betekenis dan enkele decennia geleden. Waar vroeger de standaardbiografie bestond uit het volgen van scholing, het creëren van (financiële) zelfredzaamheid en het stichten van een gezin, hebben kinderen en jongeren heden ten dage een scala aan keuze- en handelingsmogelijkheden. Dit komt onder andere door de gestegen welvaart, de culturele diversiteit en tal van technologische ontwikkelingen, waarvan internet een belangrijke is. Mede daardoor is de samenleving sterk geïndividualiseerd. Dat geeft veel vrijheid en autonomie, maar betekent ook meer eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en eigen initiatief.

Het sociale netwerk van jongeren en hun gezinnen is steeds meer op afstand komen te staan. Wanneer er problemen of uitdagingen ontstaan blijkt regelmatig dat een beperkte sociale inbedding voor jongeren nadelige gevolgen heeft.

Vanuit de overheid is stevig ingezet op het signaleren en aanpakken van risicojeugd en op gemeentelijk niveau is een breed en professioneel aanbod van hulptrajecten ontwikkeld om jongeren en hun gezinnen te ondersteunen. Dat is goed en ook nodig. Deze benadering doet echter onvoldoende recht aan het

belang van een prikkelende, betrokken, sociale omgeving voor jongeren. Een dergelijke omgeving heeft een positieve werking op de draagkracht van jongeren en kan zelfs een preventieve werking hebben. Daarnaast ontwikkelt de jeugdige middels het aangaan van sociale relaties vaardigheden als samenwerken en belangen afwegen. Ook leren zij over de verhouding tussen henzelf en de samenleving.

Het creëren van een dergelijk opgroeklimaat is geen kwestie van enkel het voeren van beleid en is ook niet primair de taak van de overheid. Ook de samenleving heeft hierin verantwoordelijkheid. Nu de verantwoordelijkheid voor de zorg voor jongeren bij de gemeente komt te liggen dient zich een nieuwe kans aan om in de gemeente met lokale professionals, wijkbewoners en jongeren zelf in gesprek te gaan over hoe het ideale opgroeklimaat eruit zou moeten zien.

Met het project WijkTalentenTeam haken we aan op deze ontwikkeling, namelijk om doelen te stellen ten aanzien van de (ontwikkelings)kansen voor jongeren op de lange termijn. Tegelijkertijd stimuleren we gemeenten, professionals en wijkbewoners om ook direct aan de slag te gaan in de wijk en daarbij op te trekken met de jeugd. Dat is niet zelden een spannend traject, omdat het betrekken van jongeren bij dergelijke vraagstukken niet altijd en overal vanzelfsprekend is. Dit hangt vaak samen met de ideeën die leven over de mate waarin jongeren willen en kunnen participeren. Uit tal van onderzoeken blijkt echter

dat jongeren tot meer in staat zijn dan voor mogelijk wordt gehouden. Zij zijn actoren die mede vorm geven aan hun eigen leefwereld en invloed hebben op hun directe omgeving. Het is dus van wezenlijk belang hen actief te betrekken bij vraagstukken die hen aangaan.

2.2. EEN POSITIEVE BEJEGENING

Dat de houding van wijkbewoners naar jongeren niet altijd even positief is, blijkt wel uit de vele nieuwsberichten in lokale krantjes over jeugd (zie kader) en zichtbare interventies in de openbare ruimte, zoals het weghalen van bankjes, het plaatsen van extra straatverlichting en het beperken van de toegang tot winkels (slechts twee scholieren tegelijk naar binnen).

Nieuwskoppen uit de krant

“Nieuwe jongerenwerker wil oorzaken overlast wegnemen”

“VVD juicht aanpak jongerenoverlast toe”

“Minder jeugdoverlast door sociale media”

“Meer politie-inzet wegens jeugdoverlast”

Deze houding ontgaat jongeren niet. Juist in de adolescentie zijn jongeren bezig de eigen identiteit te onderzoeken en vorm te geven, in directe relatie tot anderen. Jongeren hebben in deze fase daarom enerzijds en sterke sociale oriëntatie –met een expliciete nadruk op leeftijdsgenoten– terwijl er anderzijds veel behoefte is aan autonomie en de vrijheid om zelf keuzes te maken. Dat laatste wordt in de ogen van jongeren ondermijnd door (volwassen) wijkbewoners die direct of indirect hun gebrek aan vertrouwen en respect uitspreken. Opgelegde autoriteit en

dogmatisme worden gewantrouwd en er is een sterke behoefte standpunten in te nemen en soms zelfs luid te verkondigen.

Tegelijkertijd is er de angst af te wijken van de sociale norm en afgewezen te worden; kwesties rondom imago zijn dan ook van groot belang. Uit diverse onderzoeken van Stichting Alexander komt sterk naar voren dat jongeren in de leeftijd van 12–23 jaar behoefte hebben aan persoonlijk, laagdrempelig contact en interesse: aan mensen ‘die echt naar je luisteren’. Daarmee wordt het belang van betrokkenheid en dialoog in de wijk benadrukt. Dit vraagt om een reflectie op de houding en bereidwilligheid om deze dialoog aan te gaan: als jongere, als (jeugd)professional en als (volwassen) wijkbewoner. En nader tot elkaar komen is nodig wanneer er problemen zijn, maar lukt vooral wanneer er ook aandacht is voor wat wel goed gaat in de wijk. Het aanboren, aanspreken en waarderen van talent zijn daarin belangrijke handelingen.

2.3 EEN NIEUWE VISIE OP JEUGDPARTICIPATIE

Om talent van jongeren meer zichtbaar te maken in de wijk is participatie van jongeren zeer wenselijk. Participatie is in beleid en praktijk echter een containerbegrip, ook waar het jongeren betreft. Bekende vormen van participatie zijn het deelnemen aan activiteiten, maatschappelijke participatie en politieke participatie. Jeugdparticipatie is geen doel op zich, maar een middel om de betrokkenheid van jongeren te vergroten en de sociale cohesie te versterken. Participatie begint met een oprechte dialoog, waarbij sprake is van wederzijds respect, gelijkwaardigheid en interesse. Participatie krijgt vorm op verschillende niveaus, die door Roger Hart zijn uitgewerkt in de participatie-

Wat betekent sociale cohesie?

Het Sociaal en Cultureel Planbureau omschrijft sociale cohesie als 'de mate waarin mensen in hun gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving'.

ladder met acht treden. In de huidige werkwijze is het aantal niveaus teruggebracht naar vijf, te weten: informeren, raadplegen, in dialoog gaan, inspraak en eigen initiatief. Het gaat hierbij om participatie in (ontwikkeling van) beleid, maar ook – en dat is vaak wat dicht bij de belevingswereld van jongeren staat – om de uitvoering van dat beleid. Het gaat om participatie bij (uitvoering van) beleid, maar ook om participatie in de wijk, bijvoorbeeld de school, de vrije tijd, in verenigingen en in jeugdvoorzieningen.

Hierbij wordt de nadruk gelegd op de eigen kracht, waarde en waardigheid van de jeugdige zelf. Het gaat hierbij om:

- **Inspraak.** Ik kan mijn mening geven.
- **Involed.** Er wordt met mijn mening/ idee iets gedaan.
- **Eigen initiatief.** Ik kan dingen organiseren die ik zelf wil.

Een houvast voor het ontwikkelen van een integrale visie op jeugdparticipatie waarin inspraak ('Ik kan mijn mening geven'), invloed ('mijn mening/idee wordt gebruikt') en initiatief ('ik organiseer dingen die er voor mij toe doen') samen kunnen komen, wordt geboden door de Alexander Bridge of Participation®:

- **Naturalness.** Kinderen, jongeren en volwassenen participeren per definitie in een samenleving.
- **Initiative.** Participatie begint met initiatief van kinderen, jongeren en volwassenen.
- **Growth.** Participatie zorgt voor groei van kinderen, jongeren, volwassenen en de samenleving als geheel.
- **Culture.** Participatie vereist een participatiecultuur, tools with attitude en een formele inbedding.

De vier pijlers tezamen dragen bij aan de ruimte voor kinderen, jongeren en volwassenen de brug te bouwen, tot elkaar en in dialoog te komen en op een duurzame wijze gezamenlijk initiatieven te ontplooiën in de wijk. De eerste drie genoemde pijlers vormen de visionaire fundamenten: de uitgangspunten van beleid en uitvoering. Achter de vierde pijler gaan de handelingsperspectieven van de bestuurder, de professional of de vrijwilliger schuil, evenals de voorwaarden waaronder zij hun visie op jeugdparticipatie in de praktijk brengen.

2.3 DOELEN, UITGANGSPUNTEN EN RESULTATEN VAN WIJKTALENTENTEAM

Het doel van dit project WijkTalentenTeam is om op wijkniveau te komen tot werkzame, positieve strategieën die jongeren en andere wijkbewoners kunnen toepassen om het eigen leefklimaat en de kwaliteit van leven te verbeteren. Vrijwillige inzet (vanuit oprechte betrokkenheid) en talentontwikkeling (doen wat je echt wilt en waar je goed in bent) staan hierin centraal. De vraagstelling die leidend is:

Hoe kun je jongeren stimuleren om zich gezamenlijk met andere wijkbewoners en professionals in te zetten voor een verbetering van het leefklimaat in hun wijk?

De doelstelling richt zich enerzijds op individuele jongeren en wijkbewoners, anderzijds op gemeentebesturen, jongerenwerkers, kader van (vrijwilligers)organisaties en het lokale bedrijfsleven die met de methode aan de slag kunnen (blijven) gaan.

Daarnaast worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Jongeren in de wijk hebben een centrale rol bij het ontwikkelen, plannen en uitvoeren van activiteiten in de wijk.
- Jongeren in de wijk worden aangemoedigd om gesprekken aan te gaan met bekende en minder bekende mensen in hun sociale omgeving; en worden waar nodig ondersteund en begeleid om dit te doen. Die sociale omgeving kan bestaan uit buurtbewoners (waaronder georganiseerde buurtbewoners in een wijkpanel of wijkraad), organisaties, bedrijven en andere relevante stakeholders die direct of indirect een bijdrage kunnen leveren aan

de totstandkoming van het plan van jongeren.

- Jongeren leggen, waar mogelijk, verbindingen met andere projecten, initiatieven en organisaties die werken aan vergelijkbare of aanvullende doelen. Deze verbindingen zijn erop gericht te komen tot wederzijdse versterking.
- Professionals van wijkorganisaties en de gemeente worden uitgenodigd om jongeren te begeleiden bij het uitvoeren van hun project. Zij zijn het aanspreekpunt voor de deelnemende jongeren (en eventueel volwassenen).
- Als extra ondersteuning kan een projectcoach worden ingeschakeld die het participatieproces kan ondersteunen, zolang deze behoefte bij jongeren en begeleiders bestaat.

Wat zichtbaar is van WijkTalentenTeam in de praktijk is een serie activiteiten en een aantal instrumenten om talent van jongeren en buurtbewoners te ontdekken, te stimuleren en in te zetten. Wat minder zichtbaar is, maar wel gevoeld en ervaren wordt, is dat er meer oog is voor elkaar. Kort samengevat dient WijkTalentenTeam, in het bijzonder voor de betrokken jongeren, de volgende resultaten op te leveren:

- Jongeren in de wijk hebben een vollediger zicht op hun rol in en betrokkenheid bij de wijk; ze weten ook hoe zij hun gewenste rol concreet kunnen inzetten bij vraagstukken in de wijk en in het informele en formele overleg in hun wijk.
- Jongeren in de wijk hebben een activiteit ontwikkeld, opgezet en uitgevoerd die leidt tot een verbetering ten aanzien van de startsituatie en versterking van de positie van jongeren in de wijk.
- Betrokken stakeholders hebben vollediger inzicht in de wensen en behoeften van jongeren in hun

wijk; ze weten ook hoe ze deze kennis kunnen gebruiken om in interactie met jongeren naar tastbare activiteiten en resultaten toe te werken.

- Lokale professionals, wijkbewoners en vrijwilligers weten hoe ze op een praktische manier met jongeren kunnen werken en participatieve methoden en werkvormen kunnen gebruiken.

Het uiteindelijke resultaat is dat er door alle betrokkenen in gezamenlijkheid een positieve en energieke verandering is ontstaan.

2.5 DE RANDVOORWAARDEN OM AAN DE SLAG TE GAAN

Werken met WijkTalentenTeam begint al ver voordat je de keuze maakt om deze methode te gebruiken. Het begint met enthousiasme over de mogelijkheden die WijkTalentenTeam biedt voor beweging en vernieuwing in een wijk. In de praktijk is wel of niet kiezen voor WijkTalentenTeam een proces dat om tijd en zorg vraagt. Uit ervaringen met dit keuzep proces in Helmond, Haarlemmermeer, Deventer, Zeist, Hoogeveen en Utrecht is duidelijk geworden wanneer het werken met WijkTalentenTeam kansen biedt voor successen:

- In de wijk bestaat de bereidheid om jongeren zelf creatieve ideeën te laten ontwikkelen voor de verbetering van de leefbaarheid in de wijk.
- In de wijk is begeleiding van professionals en eventueel vrijwilligers beschikbaar om jongeren onderling en jongeren met andere wijkbewoners in gesprek te laten gaan
- In de wijk bestaat de bereidheid om inbreng van jongeren te horen en zichtbaar te maken bij gesprekken over het verbeteren van de leefbaarheid.

- In de wijk wordt het belang ervaren en de behoefte gevoeld om een positieve band op te bouwen tussen jongeren, wijkbewoners, wijkorganisaties en de lokale politiek.

2.6 DE LOKALE KLEUR IS DE MAAT

Zoals in de inleiding al gesteld is, krijgt WijkTalentenTeam kleur en invulling door toepassing in de wijk. De wijk wordt hier beschouwd als een deel van een gemeente dat door de bewoners als afgebakend gebied wordt ervaren. Elke wijk heeft haar eigen geschiedenis, inrichting van de openbare ruimte, infrastructuur en faciliteiten, wijkbewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en bestuurlijke organen. Ook heeft elke wijk haar eigen vraagstukken ten aanzien van de leefbaarheid in de wijk en zijn er verschillen in de mate waarin jongeren actief betrokken worden bij leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.

Belangrijke indicaties voor al dan niet realistische verwachtingen van het werken met WijkTalentenTeam zijn te vinden in de visie van het lokale bestuur en het lokale jongerenwerk op het gebied van wijkopbouw en (jongeren)participatie. Voor de pilots in de gemeenten Helmond, Utrecht, Haarlemmermeer, Deventer, Zeist en Hoogeveen zijn in de eerste plaats dan ook meerdere gesprekken gevoerd met en tussen ambtenaren, jongerenwerkers, jongeren, lokale organisaties en vrijwilligers.

Vanuit de cyclische, methodische aanpak (zie pagina 9) werken we nu de opeenvolgende stappen uit, geïllustreerd met praktijkvoorbeelden.

Haarlemmermeer: de jongeren van WijkTalentenTeam hebben er zin in

Aansluiten bij het Wijkactie- programma in Utrecht

In Utrecht gaat men met WijkTalentenTeam aan de slag in de wijk Overvecht. Deze wijk telt 31.000 inwoners en is daarmee de grootste naoorlogse uitbreiding van de stad. De wijk bestaat uit een zuidelijk en een noordelijk deel. De pilot vindt plaats in het zuidelijke deel. De wijk is in 2008 aangewezen als 'Krachtwijk'. Er is een Wijkactieprogramma 2010–2011 Doe mee in Overvecht opgezet. Hierin staat de aanpak beschreven om van Overvecht een echte krachtwijk te maken. De pilot wordt beschouwd als een onderdeel van het Wijkactieprogramma.

Stimuleren van vrijwillige inzet in Helmond

De gemeente Helmond zet in op het stimuleren van talentontwikkeling. Door de maatschappelijke stage komen talenten van jongeren in beeld. Vanuit de gemeente en het ministerie wordt gezocht naar een manier om de vrijwilliger van de toekomst goed in beeld te brengen en te stimuleren om ook na de maatschappelijke stage vrijwilligers werk te blijven doen in de eigen wijk. WijkTalentenTeam wordt ingezet om jongeren die samenwerken met wijkbewoners, vrijwilligers en professionals van diverse organisaties in Helmond in het kader van hun maatschappelijke stage een omslag te laten maken door de stage een natuurlijk vervolg te geven.

Ontmoeting en verbondenheid in de Haarlemmermeer

De gemeente Haarlemmermeer kenmerkt zich door de enorme groei van het aantal inwoners sinds de jaren '70 en de import van buiten. Daardoor is de betrokkenheid bij elkaar – in de straat en in de wijk – gering. In Nieuw-Vennep wonen veel senioren, waarvan er veel ook in een sociaal isolement leven. Ouderen geven aan last te hebben van jongeren en door de vernieuwing van de dorpskern verandert er veel en staat de sociale cohesie onder druk. Onderzoek wijst tevens uit dat er weinig te doen is voor de jeugd. WijkTalentenTeam richt zich daarom op twee doelgroepen, senioren en jongeren, met het doel om hen in gesprek met elkaar te brengen en zo onderling begrip voor elkaar te krijgen.

Werken aan verhouding tussen jong en oud in Zeist

Austerlitz is één van de kleine kernen in de gemeente Zeist. Het dorp ligt midden in de bossen en heeft een beperkte openbaarvervoersverbinding met andere plaatsen in de omgeving. Er staan ongeveer 580 woningen en het inwoneraantal ligt rond de 1500. Er wonen hier ten opzichte van de rest van Zeist relatief veel gezinnen met kinderen tussen de 5 en 19 jaar. De culturele diversiteit is niet groot. Maar 4 procent van de inwoners van Austerlitz heeft een niet westerse achtergrond. Het dorp heeft een actief verenigingsleven. Al een aantal jaren is er sprake van enige spanning tussen een aantal jongeren en de oudere bewoners van het dorp.

Bewonersbetrokken- heid in Hoogeveen

De Weide in Hoogeveen telt ongeveer 14.000 inwoners. Er is in zijn algemeenheid veel aandacht voor jeugd. Hoogeveen kent twee belangrijke werkwijzen voor participatie. Er is een jeugdparticipatieproject in samenwerking met het VO. Leerlingen van het VO denken mee over de eigen leefomgeving. En men werkt met het concept De Smederijen; in een gebied wordt een initiatiefgroep van bewoners gevormd, die de ideeën van bewoners uit dit gebied inventariseert. Onder begeleiding van een gebiedsregisseur worden deze ideeën besproken met de partners van de Smederijen, waaronder de gemeente, het welzijnswerk en woningcorporaties. Vervolgens worden de beste plannen uitgekozen om met een eigen budget uit te kunnen voeren. De Smederijen heeft als doelstelling om meer jongeren en allochtonen te betrekken.

Jongeren betrekken bij de Deventer Wijkaanpak

In Deventer wordt sinds enige jaren gewerkt met de Deventer Wijkaanpak, waarin bewoners worden gestimuleerd om zelf initiatieven en verantwoordelijkheid te nemen voor de leefbaarheid in hun eigen woonomgeving en daarmee concrete resultaten bereiken. WijkTalentenTeam wordt geïntroduceerd in wijk 5, die bestaat uit de buurten Colmschate Noord, Colmschaten Zuid en de Vijfhoek. Er wonen naar schatting circa 30.000 mensen. Onder begeleiding van het jongerenwerk worden de persoonlijke talenten van de jongeren aangesproken bij het ontwikkelen van activiteiten om de leefbaarheid te versterken. Speerpunt is het verbeteren van contact tussen jongeren en buurtbewoners van de betrokken buurten. De jongeren in wijk 5 hebben ideeën genoeg, maar vinden niet altijd support bij buurtbewoners.

3. DE METHODISCHE AANPAK

De methode die aan WijkTalentenTeam ten grondslag ligt is bedoeld als basismodel dat richting geeft aan de stappen die doorlopen worden en de manier waarop jongeren en hun omgeving betrokken worden bij vraagstukken in de wijk. De concrete details van het wijk eigen participatieproces worden tijdens het werken met jongeren en andere betrokkenen verder vorm gegeven. Bepalend voor de precieze invulling en uitwerking van het participatieproces zijn de motivaties, capaciteiten en wensen van betrokken jongeren, andere wijkbewoners en (jeugd) professionals. In dit hoofdstuk beschrijven we het basismodel, de verschillende stappen die daarin worden doorlopen en de wijze waarop het basismodel invulling heeft gekregen in de verschillende gemeenten.

Nog even de doelen op een rijtje:

- Inzicht krijgen in de belangen en perspectieven van jongeren in de leeftijd van 12–23 jaar in de wijk.
- Jongeren enthousiasmeren om en ervaring laten opdoen met zelf een bijdrage (te) leveren aan de leefbaarheid van de wijk.
- Het realiseren van actieve uitwisseling tussen jongeren, (volwassen) wijkbewoners en professionals ten faveure van de sociale cohesie, zodat er tijdig wordt ingespeeld op actuele ontwikkelingen onder opgroeiende jeugd.
- Sociale en/of fysieke aspecten in de wijk duurzaam versterken met werkwijzen die passen bij en aanslaan in de wijk en daarbij optimale ruimte bieden voor participatie.

HET EERSTE INITIATIEF TOT WIJKTALENTENTEAM

Op basis van de uitgangspunten van WijkTalentenTeam kun je veronderstellen dat de initiatiefnemer signalen heeft opgevangen die betrekking hebben op de leefbaarheid in de wijk. Een aantal voorbeelden van signalen ter illustratie:

- Jonge tienermeiden geven aan dat zij zich onveilig voelen in de wijk.
- De wijk kent een vergrijzing en biedt weinig mogelijkheden voor jonge tieners.

De initiatiefnemer ziet WijkTalentenTeam als een kans om samen met jongeren en andere wijkbewoners de signalen te duiden en op te pakken. Vanuit deze redenering kan het initiatief om met WijkTalentenTeam aan de slag te gaan dus vanuit diverse hoeken van de wijk komen: van gemeentebtenaar tot jongerenwerker, van buurtbewoner tot jongere zelf. De praktijk leert echter dat in het merendeel van de gevallen met name professionals op zoek gaan naar methodieken en werkvormen om richting te geven aan hun wensen en ideeën ten aanzien van de wijk. Dat betekent overigens niet dat voor wijkbewoners zelf de drempel om WijkTalentenTeam te initiëren hoog hoeft te zijn; er zijn inmiddels materialen en concrete voorbeelden om het initiatief van wijkbewoners te stimuleren en te ondersteunen (zie www.wijktalententeam.nl).

Aanmelding vanuit de Vrijwilligers Centrale in Helmond

In Helmond heeft de Vrijwilligers Centrale – onderdeel van LEVgroep Leven & Verbinden – het initiatief genomen om als pilot WijkTalentenTeam mee te draaien. Daarnaast heeft gemeente Helmond aangegeven graag in te willen zetten op het stimuleren van talentontwikkeling.

Initiatief vanuit de accountmanager Jeugd in Zeist

In Zeist is het initiatief tot WijkTalentenTeam genomen door de gemeente. De accountmanager Jeugd/adviseur Onderwijs heeft zich in de gemeente hard gemaakt voor de uitvoering van WijkTalentenTeam en heeft de wijkmanagers van de verschillende wijken geïnformeerd. Nadat ook zij enthousiast waren over deelname, is samen met Stichting Alexander een analyse gemaakt van de wijken en op grond hiervan een keuze gemaakt voor Austerlitz.

Eerste stap door de wijkmanager in Deventer

In Deventer is het initiatief uitgegaan van de wijkmanager van Colmschate Noord. Deze zag in het WijkTalentenTeam een goede aanvulling op activiteiten die er in de wijk al gaande waren gericht op het betrekken van jongeren bij de Wijkaanpak en het vergroten van het intergenerationeel contact in de wijk. De jongerenwerker van Raster Groep had reeds een groep jongeren onder zijn hoede die samen een jongerenwijkteam vormden en met wie aan de slag gegaan kon worden.

STAP 1

HET OPZETTEN VAN EEN PROJECTTEAM

WijkTalententeam is een gemeenschapsproject. Dat betekent dat er een diversiteit aan potentiële samenwerkingspartners moet worden aangesproken. De eerste stappen hiertoe bestaan uit het samenbrengen van aanjagers, uitvoerders en supporters. Hiermee wordt enerzijds draagvlak gecreëerd onder verschillende groepen belanghebbenden in de wijk. Anderzijds is deze stap van belang om de beelden en verwachtingen van WijkTalententeam te verhelderen en te stroomlijnen, alsmede de rolverdeling tussen de projectpartners.

Het projectteam maakt gezamenlijk een werkplan en buigt zich over de financiering van activiteiten en uren: kunnen er gelden opnieuw geoormerkt worden, lopende activiteiten op een andere manier ingevuld? Of moeten er aanvullende middelen gezocht worden? Het doorlopen van deze oriëntatie op de mogelijkheden en het komen tot een werkplan kan enkele weken tot maanden in beslag nemen. Uit de pilots komt naar voren dat dit sneller verloopt wanneer er in de wijk al een samenwerking is tussen verschillende stakeholders en men vanuit eenzelfde visie gezamenlijk opereert in de wijk.

Wie nemen er deel aan een projectteam?

In sommige gevallen kennen gemeenten per wijk een wijkmanager; deze geldt als een schakel tussen de wijk en de gemeente, is goed op de hoogte van wat gaande is in een wijk, maar heeft ook feeling met wat speelt in het ambtelijke en politieke domein. Het is dan ook voor de hand liggend een wijkmanager te betrekken.

Daarnaast is het welzijnswerk een aangewezen partij om in de wijk zorg te dragen voor de uitvoering van de activiteit van een WijkTalententeam. Echter, ook andere lokale uitvoerders, zoals het opbouwwerk, scholen, verenigingen, bewonersverenigingen en clubs kunnen worden betrokken.

Natuurlijk is het van belang jongeren te betrekken bij het projectteam. Zij kunnen gevraagd en ongevraagd hun mening geven over de invulling van het traject en worden gestimuleerd met eigen initiatieven en ideeën te komen. Jongeren hoeven echter niet gedwongen te worden deel uit te maken van het projectteam. Hier is een flexibele houding ten aanzien van de mate van participatie gewenst: jongeren participeren naar vermogen, en dat kan van moment tot moment verschillen.

PROJECTTEAM ZEIST

Nadat de keuze voor de wijk Austerlitz was gemaakt, is met de wijkmanager in kaart gebracht welke spelers er zijn in de jeugdsector en welke andere stakeholders een rol kunnen spelen in WijkTalentenTeam. Een projectteam bestaande uit jongeren, de wijkmanager, het opbouwwerk, de bewonersvereniging Austerlitz Belang, de politie en het jongerenwerk MeanderOmnium werd geformeerd.

PROJECTTEAM DEVENTER

Voor de startbijeenkomst is een groot aantal mensen op de been gebracht. Aanwezig zijn de wijkmanagers van de buurten, de opbouwwerkers van Raster Groep, het jongerenwerk van Raster Groep en Youth for Christ, het wijkteam en de ambtenaar jeugdbeleid van de gemeente Deventer. Later sluiten ook de jongeren van het jongerenwijkteam aan.

PROJECTTEAM HELMOND

Aan het projectteam neemt de projectleider van het team Vrijwilligerscentrale Helmond deel, alsmede de wijkadviseur van de gemeente, de projectmedewerker van Buurtbinderij & Wijkmatcher, de projectmedewerker van Helmond Young2Gether, de voorzitter van de wijkraad Helmond Noord en de coördinator Jibb (Jeugd in Beweging Brengen). Er nemen verschillende jongeren deel aan het WijkTalentenTeam; een aantal jongeren vanuit het voortgezet onderwijs en een aantal vanuit het HBO.

PROJECTTEAM HOOGEVEEN

De projectgroep in De Weide werkt onder regie van de gebiedsregisseur voor De Smederijen in De Weide, en bestaat verder uit de jongerenwerker en de opbouwwerker – beiden in dienst van de welzijnsorganisatie SWW. Op de achtergrond is bij een aantal onderdelen van de uitvoering ook de beleidsmedewerker jeugd van de gemeente Hoogeveen betrokken.

PROJECTTEAM HAARLEMMERMEER

Het projectteam dat WijkTalentenTeam uitvoert, bestaat uit Pier K, Stichting Meerwaarde en de bibliotheek Haarlemmermeer. Jongeren uit het centrum van Nieuw-Vennep zijn geworven voor deelname aan WijkTalentenTeam via een presentatie op hun school, het Herbert Vissers College. Ze konden zich opgeven voor WijkTalentenTeam en daarmee tegelijkertijd hun maatschappelijke stage vervullen. Het team bestaat uit 40 jongeren van MAVO 3 en HAVO 2.

PROJECTTEAM UTRECHT

Jongeren die het Cruijff Court in Overvecht regelmatig bezoeken zijn benaderd om deel te nemen aan WijkTalentenTeam. Zo'n 6 jongeren hebben zich hiervoor opgegeven. Ook is er een aantal vrijwilligers dat werkzaam is bij Youth for Christ|The Mall en zich verbonden hebben aan WijkTalentenTeam. De jongerenwerker van The Mall begeleidt de jongeren wekelijks bij de uitvoering van hun plannen. Stichting Alexander ondersteunt de jongerenwerker hierbij.

Hoe ziet een bijeenkomst van het projectteam eruit?

Nu het projectteam is samengesteld, kan een bijeenkomst worden georganiseerd waarin alle partijen bij elkaar komen. Deze bijeenkomst bestaat in grote lijnen uit de volgende onderdelen:

1. Kennismaking: iedereen stelt zich voor en vertelt over zijn/ haar binding met de wijk.
2. Doelen en uitgangspunten van WijkTalentenTeam.
3. Achtergrond en context van de wijk: vraagstukken in de wijk, lopende activiteiten en aansluiting bij WijkTalentenTeam.
4. Inventariseren van kansen, risico's en vaststellen van kerndoelen.
5. Verzamelen van besluiten en acties en plannen van vervolgspraak.

BETROKKENHEID VAN JONGEREN

Het projectteam denkt ook na over de groep(en) jongeren die een centrale rol zal krijgen in WijkTalentenTeam. Met gesprekspartners in de wijk wordt in kaart gebracht op welke jongeren het project zich richt, hoe ze bereikt kunnen worden en hoe ze betrokken kunnen worden. In de ene wijk komt men dan al snel uit op groepen jongeren die al bekend zijn bij jongerenwerk en vrijwilligers in de wijk. In de andere wijk zoekt men liever naar een nieuwe groep, om een frisse start te maken of omdat WijkTalentenTeam de gelegenheid geeft om nieuwe groepen jongeren te bereiken. Soms zijn er kansen, omdat jongeren zichzelf 'aanbieden'. Bijvoorbeeld jongeren die actief zijn in een jeugdraad en een agenda hebben die aansluit bij de vraagstukken van WijkTalentenTeam. Of jon-

geren die op zoek zijn naar een leuke maatschappelijke stage.

HET JONGERENWIJKTEAM IN DEVENTER

De jongerenwerker van Raster Welzijn begeleidt al enige tijd het jongerenwijkteam in Colmschate, dat bestaat uit circa 5 jongens en 4 meisjes die verschillende groepen vertegenwoordigen. Zij richten zich met name op het organiseren, adviseren en begeleiden van activiteiten voor en door jongeren in de buurt. Het jongerenwijkteam beslist zelf of ideeën in aanmerking komen voor een budget vanuit het jongerenwijkteam.

OP ZOEK NAAR INGANGEN IN HOOGVEEN

Bij de start van WijkTalentenTeam wordt ingeschat dat het lastig wordt om bestaande jongerengroepen te laten aansluiten bij WijkTalentenTeam. Via allerlei kanalen – een algemene oproep met een flyer, scholen, jeugdwerk van de kerk, een vrijwilligersmarkt, de stagemarkt voor maatschappelijke stages – wordt daarom gezocht naar een nieuwe doelgroep. In een wijk waar jongeren als overlastgevend worden ervaren blijkt het een heel hoge drempel om jongeren en volwassenen samen te brengen en vooral samen te laten werken.

HET JONGERENTEAM IN ZEIST

In Zeist heeft de jongerenwerker zich ingezet om jongeren te mobiliseren deel te nemen aan WijkTalentenTeam. De jongerenwerker staat dicht bij de jongeren, die hij regelmatig opzoekt en die actief zijn in het buurthuis. Zij worden uitgenodigd vrijblijvend naar de eerste bijeenkomst te komen, alwaar zij verdere uitleg krijgen over het project. Jongeren die geïnteresseerd zijn, kunnen zich tijdens deze eerste bijeenkomst opgeven voor WijkTalentenTeam.

MAATSCHAPPELIJKE STAGE ALS INGANG IN HAARLEMMERMEER

Jongeren uit Nieuw-Vennep zijn voor het WijkTalentenTeam enthousiast gemaakt via een presentatie op hun school. Ze konden zich opgegeven voor WijkTalentenTeam en daarmee tegelijkertijd hun maatschappelijke stage vervullen. Er hebben in totaal 40 jongeren deelgenomen.

Haarlemmermeer: presenteren van WijkTalentenTeam

STAP 2 HET ONDERZOEKEN VAN VRAAGSTUKKEN IN DE WIJK

Nu het projectteam is samengesteld is het van belang meer zicht te krijgen op de vraagstukken die zijn ingebracht. Welke ideeën en ervaringen leven er onder jongeren en wijkbewoners ten aanzien van het vraagstuk? Op welke wijze zijn lokale organisaties betrokken en wat ondernemen zij? Hoe kijkt de gemeente eigenlijk tegen het vraagstuk aan? Biedt het gemeentelijk beleid mogelijkheden voor ondersteuning? Hiertoe verricht het projectteam onderzoek, waar nodig met hulp van andere betrokkenen bij de wijk. Onderzoek is hier een breed begrip dat op verschillende manieren ingevuld kan worden: van het raadplegen van eerder verricht onderzoek en het plegen van een aantal telefoontjes tot het afnemen van enquêtes of interviews en het organiseren van panelgesprekken. Bij de keuze voor de invulling van het onderzoek wordt gekeken naar de competenties (en ook talenten), actieve netwerken en beschikbare tijd van de leden van het projectteam.

NEGATIEVE BEELDVORMING BIJ SENIOREN EN JONGEREN IN HAARLEMMERMEER

Uit onderzoek van de gemeente blijkt dat in Nieuw-Vennep veel senioren wonen, waarvan een deel in een sociaal isolement leeft. Het blijkt ook dat bewoners in Nieuw-Vennep een sterke binding met de wijk hebben. Dit vormt samen met een goede waardering van

Zeist: voorbereidingen voor het vreugdevuur

een aantal leefbaarheidsaspecten een gunstige context voor het bieden van hulp en ondersteuning. De middelbare school waarmee samengewerkt wordt staat in Nieuw-Vennep. Ouderen geven aan last te hebben van scholieren en door de vernieuwing van de dorpskern verandert er veel en staat de sociale cohesie onder druk. Het WijkTalentenTeam wordt ingezet om contact tussen jong en oud te bevorderen door middel van het verzamelen van verhalen over de wijk. Deze verhalen worden omgezet in kunst met behulp van creatieve vakdocenten en gepresenteerd tijdens een slotevenement.

EEN VEILIG VREUGDEVUUR TIJDENS DE JAARWISSELING IN ZEIST

Ook in Austerlitz zijn de verhoudingen tussen jongeren en volwassenen niet optimaal: er is al geruime tijd spanning tussen een aantal jongeren en de oudere bewoners van het dorp. Regelmatig vinden er kleine vernielingen plaats of is het in de nacht onrustig rond de muziektent. Ouderen ergeren zich aan dit soort zaken maar zijn zelf niet in staat dit op te lossen. Er zijn twee momenten in het jaar dat deze onrust toeneemt. Dit is rond 30 april en tijdens de

jaarwisseling. Er is animo onder zowel jongeren als ouderen om oudejaarsnacht, waar het ontsteken van het vreugdevuur een belangrijk onderdeel van uitmaakt, een invulling te geven die naar ieders tevredenheid is.

EEN VOETBALTOERNOOI IN UTRECHT

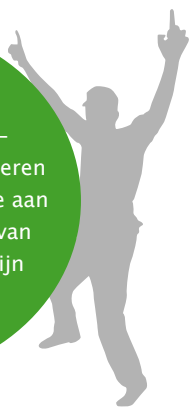
In Overvecht is een groep jongens samen met Youth for Christ|The Mall actief op het Cruijff Court. Twee keer per week worden er voetbalactiviteiten georganiseerd onder leiding van de jongerenwerker. Het is onzeker of de begeleiding in 2012 voortgezet kan worden en daarom wil het jongerenwerk eigen initiatief bij de jongeren stimuleren, zodat zij zelfstandig sportactiviteiten kunnen organiseren. Daarbij worden zij gestimuleerd volwassen wijkbewoners en organisaties die hen kunnen ondersteunen te betrekken.

JONGEREN BETREKKEN BIJ ONDERZOEK

Ook in deze fase is het van belang jongeren zo veel mogelijk te betrekken bij het onderzoeken van de vraagstukken en het vaststellen wat er leeft in de wijk. Niet zelden worden jongeren overgeslagen in

Tip uit de praktijk

In Helmond en Haarlem – mermeer ontvingen de jongeren een certificaat van deelname aan de training over het doen van onderzoek. “Mooi voor mijn CV”, aldus een van de jongeren.

Utrecht: voetballen op het Cruijff Court

een tour d’horizon, omdat men veronderstelt ‘wel te weten wat jongeren denken en vinden’. Echter, juist de unieke ervaringsdeskundigheid van jongeren is onmisbaar bij het werken aan sociale cohesie en leefbaarheid. Door jongeren te betrekken bij het duiden van de uitgangssituatie wordt het eigenaarschap onder jongeren gestimuleerd, waardoor hun betrokkenheid bij de vervolgstappen (wat gaan we doen en wie voert het uit) vergroot wordt. Daarnaast doen jongeren belangrijke vaardigheden op bij het doen van onderzoek, zoals brainstormen, interviewen, analyseren en presenteren.

Participatie van jongeren kan op verschillende manieren vorm krijgen: van jongeren raadplegen tot samen met jongeren een onderzoek uitvoeren. Dat laatste wordt ook wel participatief jeugdonderzoek genoemd. Jongeren worden dan getraind in het doen van onderzoek, ontwikkelen zelf onderzoeksmethoden- en instrumenten en gaan erop uit om gegevens te verzamelen die ze vervolgens analyseren en verwerken tot een verslag.

INTERVIEWTRAINING IN DE HAARLEMMERMEER

In de Haarlemmermeer verzorgt Stichting Alexander een training interviewen. Aan bod komen onder andere de wijze waarop de jongeren contact kunnen leggen met de senioren, hoe ze hun eigen interviewleidraad kunnen afnemen en hoe ze het gesprek kunnen opbouwen. De jongeren oefenen met elkaar in duo's, een derde persoon observeert: Luistert de interviewer actief? Heeft de interviewer een neutrale houding? Vraagt de interviewer door? Houdt de interviewer de leiding?

UITKOMSTEN VAN HET ONDERZOEK

Wanneer alle onderzoeksactiviteiten uitgevoerd zijn – van het lezen van rapporten tot het uitwerken van de interviews – leggen de leden van het projectteam de uitkomsten naast elkaar en naast de centrale vragen die zij beantwoord wilden zien. Wat zijn de belangrijkste uitkomsten? Wat is daarin verrassend en wat voldoet volledig aan de verwachting? En wat willen betrokkenen graag veranderen, verbeteren of versterken? Daarnaast is het van belang stil te staan bij de doelgroepen die met het onderzoek niet zijn bereikt en of het nodig is deze alsnog te benaderen. Met de uitkomsten van het onderzoek kan het projectteam vervolgstappen zetten. Het verzamelen van supporters voor WijkTalentenTeam kan gestimuleerd worden door aandacht te vragen voor de uitkomsten van het onderzoek. De meeste uitvoerders weten goed de weg naar lokale krantjes, nieuwsbrieven en websites en kunnen ook aansluiten bij informatie-avonden, voorlichtingen en activiteiten in de wijk. Op deze wijze worden buurtbewoners op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen. Ook binnen de eigen organisatie is

Voorbeelden van onderzoeksmethoden

- **Het straatinterview:** ga met een korte vragenlijst de straat op en vraag wijkbewoners naar hun beleving en wensen ten aanzien van de wijk.
- **Verbeterfoto's:** maak foto's die laten zien wat er goed gaat en wat er minder goed gaat in de wijk en verwerk deze in een fotocollage.
- **Lagerhuisdebat:** organiseer een discussie aan de hand van uitdagende stellingen over de wijk.
- **Hood-y-wood:** maak een film over de wijk en interview buurtbewoners over wat zij vinden van de betreffende kwestie.

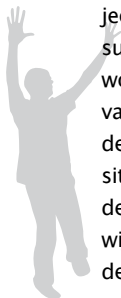
Zie voor meer voorbeelden

www.toolkit-jeugdparticipatie.nl

draagvlak belangrijk. Het terugkoppelen van de uitkomsten aan collega's is gelijk ook een uitnodiging om mee te denken over de vervolgstappen. Het onderzoek is daarmee een springplank voor het uitwerken van een plan van aanpak, het uitbreiden van het projectteam en/of het opzetten van nieuwe initiatieven.

OP BEZOEK BIJ DE BURGEMEESTER IN DEVENTER

De jongeren uit het jongerenwijkteam hebben een uitnodiging gekregen om naar het stadhuis te komen en de burgemeester te informeren over hun activiteiten en ideeën voor Wijk 5. Ter voorbereiding op het gesprek met de burgemeester verzorgt een wijkbewoner, die communicatietrainer is in de gezondheidszorg, een training voor de jongeren.

STAP 3

HET MAKEN VAN EEN PLAN VAN AANPAK

Nu er zicht is op de ervaringen van wijkbewoners en behoeften in kaart zijn gebracht, buigt het projectteam zich over de vraag welke activiteiten ontplooid zouden kunnen worden om de gewenste verandering te weeg te brengen.

Ideeën komen niet zomaar tot stand; het helpt om hiervoor een prikkelende werkvorm en omgeving te gebruiken om 'out of the box' te denken. Een uitdagingende vorm voor brainstormen heeft ook voor jongeren een belangrijke functie: zij worden uit de tent gelokt, leren mogelijkheden zien en hun creativiteit aan te boren, en krijgen vertrouwen in hun eigen verbeelding en capaciteiten. Daarnaast wordt nieuwsgierigheid gewekt naar elkaar(s mening) en naar wat er mogelijk is in wijk.

Om ideeën te verzamelen kunnen opnieuw wijkbe-

woners en professionals benaderd worden voor deelname aan de brainstorm.

HET BESTE IDEE IN DEVENTER

Het jongerenwerk organiseert een speciale feestavond om de uitkomsten van het onderzoek te presenteren en alle ideeën die er zijn om de wijk leuker te maken bij elkaar te brengen. De avond is druk bezocht, door jongeren, ouders, bewoners, wijkteamleden en wijkcontactraadsleden. Er worden tien ideeën gekozen, van het organiseren van een hip-hopfeest tot het bouwen van een voetbalkooi. Alle andere ideeën gaan ook mee in de map van de jongerenwerker: ook hiervoor zal hij op zoek gaan naar mogelijkheden.

ONTSPANNING EN BRAINSTORMEN IN UTRECHT

In Utrecht organiseert de jongerenwerker een bowlingavond om de jongeren te enthousiasmeren voor een brainstorm om na te denken over een activiteit die ze graag zelf zouden willen opzetten. Wat zouden

Idea-killers

Ja maar...

Dat is iets voor de toekomst

Hier zijn geen uren voor

Dat is te duur

Daar maken ouders geen gebruik van

Dat is niet mijn verantwoordelijkheid

Jongeren willen dat toch niet

Idea-keepers

Zoiets heb ik nog niet eerder gehoord

Daar moeten we meteen de manager bij betrekken

Kun je me dat eens voordoen?

Ik ga er morgen meteen mee aan de slag

Daar is vast nog wel een potje voor

ze graag willen doen in de wijk? De jongeren komen al snel op het idee om een voetbaltoernooi te organiseren. Dit spreekt veel jongeren uit de wijk aan en als jongeren hun talenten inzetten en zelf ervaring opdoen met de organisatie ervan en het betrekken van buurtbewoners hierbij, dan kan deze sportieve activiteit in de toekomst door de wijkbewoners zelfstandig herhaald worden.

HET MAKEN VAN EEN PLAN VAN AANPAK

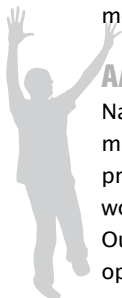
Uit alle ideeën die uiteindelijk ingebracht zijn, kiest het projectteam er een of meerdere uit die worden uitgewerkt in een plan van aanpak voor een activiteit. Om tot een selectie te komen stelt het projectteam criteria vast. Voor de hand ligt om in ieder geval te kijken naar de haalbaarheid en originaliteit. Daarnaast kan het ook interessant zijn te kijken naar de uitvoerbaarheid, het tijdspad, de betrokkenheid (mate van participatie) van diverse doelgroepen, het optimaal benutten van talenten, aansluiting op andere initiatieven en de beoogde borging na afronding van de activiteit. Echter, een scala aan criteria maakt de keuze niet makkelijker, zeker niet voor jongeren. Het is in dit stadium belangrijk te kiezen voor een idee of activiteit waarmee de kans op een zichtbaar resultaat groot is. Dat geeft een goede basis om in een later stadium ook met de andere ideeën aan de slag te gaan.

AAN DE SLAG IN WERKGROEPEN IN ZEIST

Nadat in Zeist is besloten om te werken aan een gezamenlijk programma voor de jaarwisseling, is in het projectteam gebrainstormd over wat daartoe moet worden georganiseerd: hoe moet de activiteit tijdens Oud en Nieuw eruit zien? Het projectteam komt uit op de volgende onderdelen: allereerst natuurlijk het

vreugdevuur zelf, daarnaast kraampjes met eten en drinken en een muziekje, en tot slot activiteiten voor kinderen. Aanvankelijk worden drie werkgroepjes ingericht die zich elk met een van deze drie onderdelen van het eindejaars-evenement zou bezig houden. Later blijkt het beter werkbaar om alles samen te brengen in één kleine werkgroep.

In het plan van aanpak staat in ieder geval wat er gaat gebeuren (activiteiten), wat het resultaat moet zijn, wie waar voor verantwoordelijk is (taken) en binnen welk tijdsbestek de activiteiten plaatsvinden (planning) en wat daarvoor nodig is (middelen). Onderdeel van het plan van aanpak is ook de PR: op welke manier en op welke momenten wordt de activiteit gepromoot, welke doelgroepen worden hiervoor benaderd en op welk wijze?

Twitteren in Zeist

Een buzz creëren rondom een activiteit is vaak erg effectief. Twitter is hier een heel geschikt medium voor. Zo twitterde men in Zeist actief over het geplande oudejaarsfeest:

Op basis van het plan wordt ook direct duidelijk op welke onderdelen er hulp of inbreng van derden nodig is. Vaak is het niet mogelijk om op alle vragen die het plan oproept direct een antwoord te hebben. Een plan van aanpak is dan ook een 'levend document' en vraagt zo nu en dan om bijstelling op basis van nieuwe inzichten, tegen- en meevallers.

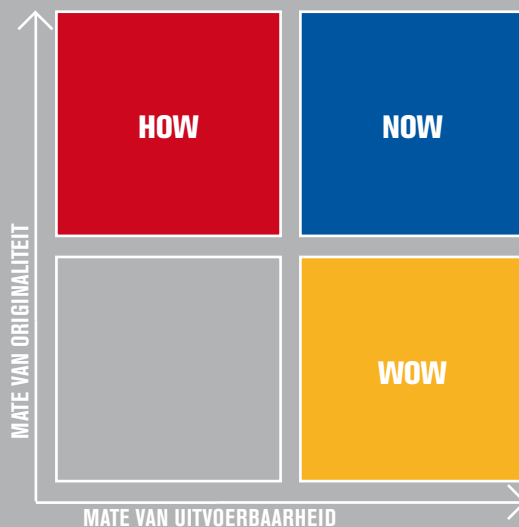
Tip voor convergeren van ideeën: HOW NOW WOW

Plaats je ideeën in een matrix, met langs de horizontale as de mate van uitvoerbaarheid en langs de verticale as de mate van originaliteit.

Now of blauwe ideeën zijn ideeën die direct zijn uit te voeren.

Wow of gele ideeën zijn ideeën die uitvoerbaar zijn, maar ze moeten nog verder uitgewerkt worden.

How of rode ideeën zijn top (out of the box) ideeën. Bij deze ideeën moet een keuze gemaakt worden of ze uitvoerbaar zijn. Zo ja, dan neemt het vaak een langere termijn in beslag, omdat goed nagedacht moet worden over hoe deze ideeën tot stand kunnen komen.

STAP 4 HET UITVOEREN EN REGISTREREN VAN DE ACTIVITEIT

Eenmaal van start brengt WijkTalenteTeam het nodige in een wijk in beweging. Dit geldt niet alleen voor het projectteam, maar ook voor wijkbewoners. Dit loopt uiteen van het leggen van nieuwe contacten en het benutten van het potentieel van de wijk tot het nuanceren van wederzijdse beeldvorming en het beseft van (jong) talent in de wijk. Het proces om van plan tot uitvoering te komen vraagt van alle betrokkenen een soort creatieve alertheid, een radar voor kansen en mogelijkheden die eigenlijk meteen benut moeten worden. In de praktijk blijken er verschillende tempo's. Waar het van betrokkenen soms geduld vraagt – bijvoorbeeld om de benodigde vergunningen te verkrijgen – is snel handelen op andere momenten

noodzakelijk om het projectteam en andere betrokkenen te behouden voor de activiteit. Met name voor jongeren is dit een aandachtspunt; zij hebben vaak behoefte aan snel resultaat. Het is van belang om ook in tempo en timing van activiteiten aan te blijven sluiten bij de belevingswereld van jongeren en korte actieslagen te maken. Op deze wijze krijgen ze een beeld van wat er bij komt kijken wanneer zij iets in de wijk willen veranderen of verbeteren; dat er tijd en budget voor nodig is en samenwerking en consensus met andere partijen of groepen. Bovendien krijgen ze inzicht in aspecten waar ze rekening mee moe-

Jongeren interviewen senioren in de Haarlemmermeer:

"Meneer van V. zei dat er in zijn buurt geen hangjongeren zijn en dat was nogal een probleem omdat bijna al onze vragen juist over hangjongeren gingen.

De reactie van meneer van V. na het gesprek was positief maar wijzelf denken daar anders over en we hadden geleerd van onze fouten."

"Mevrouw van de B. woont in een oude wijk, waardoor er niet veel jeugd in haar wijk woont. De jongeren die ze tegen komt zijn vaak wel aardig. Er zijn ook jongeren die minder aardig zijn, achter de flat zitten vaak krassen op de auto's die de jongeren daar op krassen. Mevrouw van de B. ziet niet optimaal en de jongeren in haar wijk helpen haar vaak. Maar er is ook jeugd die tegenwoordig geen respect meer heeft vindt ze.

ten houden om hun wensen te realiseren, zoals de veiligheid, belangen van andere actoren en mogelijke consequenties (geluidsoverlast).

HET BELANG VAN REGISTEREN

Om te kunnen bepalen of met het uitvoeren van de activiteit de doelstellingen zijn behaald en de inspanningen kunnen worden verantwoord, is het van belang de stappen die worden gezet goed te registreren en tussentijds overleg in te bouwen. Hiervoor kan vooraf een aantal indicatoren vastgesteld worden die eens in de zoveel tijd besproken en/of vastgelegd worden. Voorbeelden hiervan zijn het aantal deelnemers registreren (om iets te kunnen zeggen over de betrokkenheid), meldingen in verschillende media (om iets te kunnen zeggen over het bereik), het bijstellen van planningen (om iets te kunnen zeggen over de tijdsduur) en het bijhouden van de uitgaven (om zicht te krijgen en te houden op het budget). De indicatoren kunnen echter ook van een andere, meer subjectieve of kwalitatieve aard zijn. Is er bijvoorbeeld voldoende aandacht voor talent van buurtbewoners? En worden jongeren structureel betrokken bij het proces? Is er goede aansluiting bij gemeentelijk beleid?

Verslaglegging en vergaderen scoren niet erg hoog onder de meeste jongeren, maar zijn niet louter taken van volwassenen. Eenieder heeft zijn eigen communicatiekanalen en concreet benoemen welke het prettigste werkt en waarom, heeft een positieve uitwerking op de onderlinge communicatie.

SMS, mail, tweet of Facebookbericht in Deventer

In Colmschate hebben de jongeren gebruik gemaakt van Pitchies, een online projectmanagement systeem dat door jongeren zelf gebruikt kan worden om projecten aan te maken, acties bij te houden en de status te monitoren via sms, e-mail en sociale media. Zie voor meer informatie www.toolkit-jeugdparticipatie.nl

Waterflesjes en fruitmanden in Utrecht

Het budget voor het organiseren van het voetbaltoernooi is gering, maar er moet wel wat te drinken en te eten zijn voor de spelers. In het kader van een gezondheidsproject dat in Overvecht loopt, worden fruitmanden geleverd. Albert Heijn verzorgt gratis waterflesjes.

STAP 5

DE ACTIVITEIT EN DE RESULTATEN EVALUEREN

De activiteit is afgerond en alle betrokkenen gaan huiswaarts. Voor de een begint de dag erop met een lege agenda: alle geplande taken zijn immers uitgevoerd. Voor de ander is het traject nog niet klaar en ligt er nog een to-do-lijstje met enkele actiepunten, zoals het nasturen van de declaratieformulieren voor de reiskosten of het plaatsen van een foto-impressie op de website. Voor allen geldt echter dat zij gevoelens en een mening hebben over wat de activiteit heeft opgeleverd: voor henzelf en voor anderen. Het is van belang deze informatie te verzamelen en dat kan op verschillende manieren en op verschillende momenten.

EVALUATIEFORMULIEREN IN HELMOND

Na afloop van de activiteiten in Helmond wordt een evaluatie georganiseerd met de jongeren die hebben meegedaan aan WijkTalentenTeam. Naast een plenaire bijeenkomst, waarin wordt teruggeblikt op het traject, ontvangen de jongeren ook een evaluatieformulier.

EVALUEREN OP HET VOETBALVELD IN UTRECHT

Na het voetbaltoernooi in Overvecht ontmoeten de jongeren en de jongerenwerker elkaar weer op het Cruif Court. Onder het voetballen vraagt de jongerenwerker hoe zij terugkijken op de activiteit. Deze vorm van evalueren werkt veel beter dan het organiseren van een groepsgesprek in een kantoor.

Als projectteam terugkijken op wat er in de wijk op gang is gebracht en wat daarvan de resultaten zijn, is een belangrijk stap om het rendement en de kwaliteit van WijkTalentenTeam te beoordelen en vast te stellen wat dat betekent ten aanzien van de doelstellingen en welke implicaties dat heeft voor de toekomst. In een dergelijke evaluatie is er ruimte voor gevoelens en emoties (van blijdschap, teleurstelling, trots etc.). Het kan daarom raadzaam zijn een buitenstaander te vragen de evaluatie te begeleiden, zodat er voldoende ruimte is voor subjectieve reflectie, en zowel jong als oud een veilige omgeving ervaart voor het geven en ontvangen van feedback.

Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de registratiegegevens die er gedurende het traject verzameld zijn. Aan de hand van een agenda worden de resultaten een voor een naast de oorspronkelijke doelstellingen gelegd, zodat inzichtelijk wordt in hoeverre de doelen gehaald zijn en welke factoren daarin een rol hebben gespeeld. De evaluatie wordt afgerond met het maken van heldere afspraken omtrent verslaglegging, financiële afronding en eventuele vervolgstappen of acties.

REKENINGHOUDEN MET BELANGEN VAN ALLE STAKEHOLDERS IN DE HAARLEMMERMEER

Het projectteam in de Haarlemmermeer heeft financiële middelen gekregen van diverse sponsors, die ieder hun eigen voorwaarden hebben ten aanzien van de projectverantwoording. Het projectteam buigt zich over de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten en brengt in kaart welke ingrediënten bruikbaar zijn om tot een verantwoording te komen waarmee alle sponsors uit de voeten kunnen.

ONVERWACHTE PARTNERS EN KANSEN IN HOOGVEEEN

In de praktijk is het opzetten van een samenwerking tussen jongeren en volwassenen niet eenvoudig gebleken, met name in een wijk waar jongerenoverlast de perspectieven op jongeren domineert. In De Weide leidde dat tot veel kleine stappen met kleine successen in kleine verbanden. Toch zijn via een omweg nieuwe partners gevonden. Zo ontdekken de zorginstellingen en welzijnsprofessionals elkaar als serieuze samenwerkingspartners, en blijken andere, al bestaande overlegstructuren in de wijk benut te kunnen worden als opstap naar gezamenlijke activiteiten.

In Austerlitz werd een gecontroleerd vreugdevuur gehouden. Door goede afspraken en positieve betrokkenheid van velen zijn voor het eerst sinds jaren excessen met brand en vuur achterwege gebleven. Bron: Van 't Rond – Algemene informatie van de gemeente zeist – 4 januari 2012

STAP 6 FORMULEREN VAN VERVOLGSTAPPEN

Kenmerkend aan een evaluatie is, dat er altijd ideeën ontstaan voor vervolgactiviteiten. De betrokkenen zijn bijvoorbeeld zo enthousiast dat ze het traject graag nog een keer willen uitvoeren. Anderen zien ook mogelijkheden voor vervolg, maar stellen voor een aantal serieuze wijzigingen in de aanpak en uitvoering door te voeren. En dan zijn er projectteams die concluderen dat het project leuk was, maar dat de kosten niet in verhouding staan tot wat het traject heeft opgeleverd. Dat brengt vragen met zich mee over of er wel een vervolg moet komen.

Al deze ideeën zijn goed, want daarmee is er een gereede kans dat de kennis en ervaringen die zijn opgedaan worden geborgd. Dat wil zeggen dat de uitkomsten van het traject een plek krijgen in het handelen, denken en voelen van de betrokkenen en hun organisaties.

ZELFDE DOEL MAAR ANDERE WERKWIJZE IN HOOGVEEN

WijkTalenteTeam vertoont in doelen veel overeenkomsten met de werkwijze van De Smederijen. Met beide werkwijzen wordt participatie en inzet voor de eigen wijk nagestreefd. Beide kennen ook de uitdaging om jongeren en volwassenen hierin de ruimte te geven om hierbij samen te werken. De ervaringen in De Weide met het opzetten van WijkTalenteTeam

laten echter ook zien dat wellicht meer tijd en ruimte gegeven moet worden om in kleinere verbanden jongeren en volwassenen eerst een tijd apart hun activiteiten te laten bedenken, om later in het proces de opbrengsten van elkaars werk te zien en te waarderen.

OPZETTEN VAN EEN CAMPAGNE IN HELMOND

Met de uitkomsten van het project heeft het projectteam voldoende ingrediënten verzameld om een concreet plan voor volgend schooljaar te maken dat meer inspeelt op instroming in het reguliere vrijwilligerswerk na de maatschappelijke stage. Ook hierbij zullen jongeren actief betrokken worden.

Maar borging gaat niet van zelf. Regelmatig verdwijnen evaluatieverslagen onder in lades en is het verleidelijk over te gaan tot de orde van de dag. Om te voorkomen dat WijkTalenteTeam een eenmalig project blijft, is het belangrijk om het cyclische karakter van WijkTalenteTeam niet uit het oog te verliezen. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie zijn er immers ideeën en dat is waar het (opnieuw) begint. Het is dan vervolgens belangrijk om:

- ter aanvulling of vervanging van het projectteam contact te zoeken met organisaties, jongeren, experts of anderen in de wijk of daarbuiten om de uitkomsten van de evaluatie mee te bespreken en de waarde ervan verder te duiden. Dit kan helpen in het maken van concrete vervolgstappen, maar wellicht blijken zij ook enthousiaste supporters voor een vervolg.
- ruchtbaarheid te geven aan de uitkomsten van de activiteiten, zowel in de wijk als daarbuiten. Dat

biedt direct aanleiding om ook iets los te laten over de ideeën die er zijn voor vervolgstappen en leidt wellicht tot positieve reacties, suggesties en potentiële partners.

- in kaart te brengen bij welke initiatieven en (gemeentelijke) beleidsontwikkelingen in de wijk aangesloten kan worden.

Helmond: presenteren van de resultaten

4. SAMENWERKEN IN HET PROJECTTEAM

Volwassenen die met jongeren werken doen dat vanuit allerlei functies en rollen. Van jongerenwerker tot kunstenaar en van sportcoach tot leerkracht. Ze handelen met een bepaalde pedagogische deskundigheid die kenmerkend is voor hun werkdomein. De relatie tussen de volwassenen en jongeren is dan ook vanzelfsprekend een pedagogische. Jongerenparticipatie vormt een uitdaging wanneer binnen de pedagogische opdracht van volwassenen of professionals ook verwacht wordt dat zij jongeren ondersteunen om invloed en inspraak uit te oefenen en eigen initiatieven te ontplooien.

In de praktijk betekent dat zoeken naar een juiste balans tussen de eigen deskundigheid en de wijze waarop de ervaringsdeskundigheid van jongeren benut kan worden. Houding is daarin een belangrijk instrument, methoden en werkvormen zijn daarbij ondersteunend. Dit is de kern van het idee achter tools with attitude die eerder aan bod kwamen in de Alexander Bridge of Participation. Creatieve tools en creatieve toepassingen van tools staan of vallen uiteindelijk met creatieve volwassenen die in staat zijn om hun (vak)expertise ten dienste te stellen van het leerproces en het initiatief van jongeren.

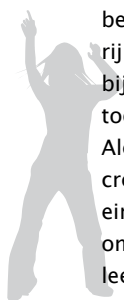
Kenmerkend voor de houding van de volwassene of professional die met jongeren samenwerkt in het ontplooien van hun invloed, inspraak en eigen initiatief is:

- onderzoeken opstellen
- vragen stellen
- advies vragen
- coachen bij het innemen van standpunten, bij het bedenken van oplossingen en het ondernemen van actie

Op het eerste gezicht zijn de kenmerkende houding en vaardigheden die jongeren ondersteunen in hun participatie onderdeel van het profiel van veel jeugdprofessionals. Toch is het niet ongebruikelijk dat voor WijkTalentenTeam een externe deskundige of projectcoach wordt ingeschakeld, bijvoorbeeld om het participatieproces van en dialoog met jongeren een impuls te geven.

DE PROJECTCOACH

De projectcoach is vooral een sparringpartner voor de het projectteam van WijkTalentenTeam, en biedt praktische kennis en deskundigheid op het gebied van (jongeren)participatie. Een projectcoach reikt tijdens WijkTalentenTeam werkwijzen en werkvormen aan om jongeren te stimuleren mee te doen, de creativiteit van jongeren aan te boren en waar mogelijk

hen tot eigen initiatieven te laten komen. De projectcoach kan verschillende rollen op zich nemen.

BALANCEREN OP DE PARTICIPATIELADDER IN UTRECHT

In Overvecht heeft de jongerenwerker een goede vertrouwensrelatie weten op te bouwen met de jongens die naar het voetbalveld komen. De projectcoach ondersteunt hem bij de uitvoering, maar is vooral sparringpartner voor het participatieproces. Het is voor de jongeren een grote stap om zelf een voetbaltoernooi te organiseren. Het merendeel is gewend dat er activiteiten voor hen georganiseerd worden. Wat kun je van deze jongeren vragen? En voer je taken zelf uit als jongeren geen zin hebben?

FACILITEREN VAN SAMENWERKING IN ZEIST

De projectcoach woont alle bijeenkomsten in Ausertlitz bij en heeft een actieve rol als supporter van de plannen en ondersteuner van het participatieproces. Buiten de bijeenkomsten is de rol van de projectcoach minder groot: de jongerenwerker draagt zorg voor alle voorbereidingen en bespreekt met de projectcoach de voortgang per telefoon en per mail. Waar nodig spreken zij met elkaar de aanpak of strategie door, met name waar het de samenwerking tussen jongeren en volwassenen betreft.

ONDERSTEUNING IN DE UITVOERING IN DE HAARLEMMERMEER

In de Haarlemmermeer is de projectcoach zelf actief in de uitvoering en werkt direct samen met de jongeren aan interviewvaardigheden om wel beslagen ten ijs te gaan en gesprekken met senioren te voeren. Leden van het projectteam worden actief betrokken

bij de voorbereiding en uitvoering van de activiteiten. De projectcoach maakt zo inzichtelijk hoe zij te werk gaat, welke methoden en strategieën ze kiest en wat het gewenste resultaat moet zijn. Het nabespreken van de activiteiten geeft de mogelijkheid voor reflectie en verdieping in participatief werken met jongeren.

5. DE WAARDERING VAN WIJKTALENTENTEAM

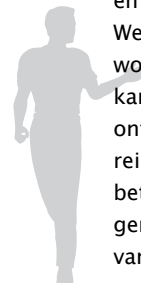
Uit evaluaties van de uitgevoerde projecten blijkt dat wat door jonge en volwassen wijkbewoners in WijkTalentenTeam waardevol wordt gevonden, neerkomt op een drietal zaken: fijn leven in een gezellige wijk, gezien willen worden met een nieuwsgierig zijn naar 'mijn en jouw' talenten, en samenwerken om de wijk nog prettiger te maken (of te houden). En dat natuurlijk op een plezierige manier die uitdaagt en de moeite waard is.

De betekenis van WijkTalentenTeam kunnen we daarom het beste waarderen door na te gaan wat WijkTalentenTeam eigenlijk teweeg brengt voor het leefklimaat, de benutting en de ontwikkeling van talenten en vormen van 'teamwerk' in een wijk. De betekenis van WijkTalentenTeam is daarmee nauw verbonden met de (gevoels)waarde van participatie en betrokkenheid in een wijk. En dat is niet statisch. We weten dat wat vandaag goed werkt en gewaardeerd wordt, morgen veranderd kan zijn en tot weerstand kan leiden. Daarmee is WijkTalentenTeam blijvend in ontwikkeling. Met andere woorden: participatie is een reis en geen eindstation, omdat de omgeving en de betrokkenen aan verandering onderhevig zijn. Jongeren worden volwassen, professionals veranderen van baan, en gemeentelijk beleid (en bijbehorende

budgetten) wordt bijgesteld. Dat betekent soms dat waar voorbereidingen zijn getroffen door een aantal initiatiefnemers, de uitvoering uiteindelijk door anderen gedaan wordt. Of zelfs: dat de initiatiefnemers geen direct profijt hebben van het resultaat. Een voorbeeld hiervan is het betrekken van jeugdigen bij het ontwerpen van een speelplek, waarbij het soms enkele jaren kan duren voordat de speelplek gerealiseerd is: de jeugdigen zijn inmiddels (jong)volwassen en hebben hele andere behoeften.

Bepaalde kenmerken van een wijk, de participatiemethode en relaties tussen jongeren en volwassenen zijn van doorslaggevend belang voor het welslagen van (jongeren)participatie; en ook voor de feitelijke waardering van WijkTalentenTeam. Uiteraard kan men het succes van WijkTalentenTeam meten aan het aantal deelnemers en/of het concrete, tastbare of zichtbare resultaat, maar het moet gaan om meer: het traceren, volgen en blijven voeden van (of investeren in) de beweging, de energie en de verandering in de wijk. Hoe kun je daarmee werken, met name waar het jongeren betreft?

We hebben hier (nog) geen pasklaar instrument voor, wel kunnen we al enkele kenmerken op rij zetten van dat proces en wat dit proces betekent voor WijkTalentenTeam. Vervolgens geven we eenieder die met WijkTalentenTeam aan de slag gaat, een paar

kritische vragen mee. Vragen die zowel gesteld kunnen worden bij aanvang, gedurende de uitvoeringsperiode als na afloop van WijkTalentenTeam.

KRITIEKE KENMERKEN

(gebaseerd op the Critical Youth Empowerment):*

Een veilige en ondersteunende omgeving: de omgeving is veilig, ondersteunend, plezierig, verzorgend, uitdagend voor jongeren.

Voor WijkTalentenTeam zijn plezier en zich nuttig maken de belangrijkste ingrediënten voor mensen, en vooral voor jongeren, om gemotiveerd te worden en te blijven voor vrijwillige inzet in en voor hun wijk. Je inzetten, samen met anderen, in de wijk moet leuk zijn. Het mag en moet ook 'nuttig' zijn, maar plezier zorgt op termijn voor de energie om je ook in te blijven zetten. Om te weten wat jongeren leuk vinden is het van belang met hen in gesprek te gaan en te blijven over interesses, competenties en behoeften.

Wat en hoe draagt WijkTalentenTeam hieraan bij, of in ieder geval om dit zichtbaar en tastbaar te maken in de wijk?

* "Toward a Critical Social Theory of Youth Empowerment." Jennings, Louise B. et al. Co-published simultaneously in Journal of Community Practice (The Haworth Press, Inc.) Vol. 14, No. 1/2, 2006, pp. 31-55; and: Youth Participation and Community Change (ed: Barry N. Checkoway, and Lorraine M. Gutiérrez) The Haworth Press, Inc., 2006, pp. 31-55.]

Betekenisvolle participatie: er zijn kansen voor jongeren om in een voor hen zinvol platform vaardigheden en talenten te ontwikkelen met verantwoordelijkheid voor jongeren in besluitvorming.

Zinnvolle en oprechte participatie door jongeren en volwassen binnen en vanuit WijkTalentenTeam, wekt nieuwe interesses op bij deelnemers of het geeft weer energie aan bestaande activiteiten. Het samen bedenken van ideeën voor activiteiten, het ondernemen van kleine, opeenvolgende acties versterkt het gevoel van gemeenschap; tussen jongeren onderling en tussen jongeren en volwassenen, en tussen jongeren en professionals in de wijk.

Welke kansen biedt WijkTalentenTeam voor jongeren? Wat maakt hun participatie zinvol?

Gedeelde macht: gedeelde macht tussen volwassenen en jongeren is doorslaggevend en de macht (zeggenschap) wordt in toenemende mate overgedragen aan jongeren naarmate zij groeien in hun vaardigheden en capaciteiten.

Voor WijkTalentenTeam betekent dit dat naarmate betrokkenen elkaar vaker ontmoeten en hun ideeën vorm krijgen, er ook betekenisvolle relaties ontstaan, tussen jongeren onderling maar vooral ook tussen jongeren en volwassen wijkbewoners. Het ritme van ontmoetingen en gezamenlijke acties, hoe klein ook, voeden deze relaties gedurende het project en leiden tot gedeelde ervaringen met participatie.

Op welke manier groeit de zeggenschap van jongeren in of via WijkTalentenTeam?

Empowerment gericht op zowel individuen als gemeenschap: empowerment van individuen en empowerment van de gemeenschap zijn met elkaar verweven (en vullen elkaar aan).

WijkTalentenTeam biedt impulsen en uitdagingen voor nieuwe sociale relaties en voor het realiseren van plannen en ideeën voor activiteiten in en voor de wijk. Deze impulsen en uitdagingen dragen bij aan de sociale en geestelijke gezondheid van deelnemers. Deelnemers krijgen ook de kans om zich persoonlijk te ontwikkelen.

Hoe werkt in WijkTalentenTeam de koppeling of wederzijdse invloed van individuele en collectieve empowerment uit; waar is dit effect goed te merken?

Sociopolitieke veranderingsdoelen: de aanpak benadrukt sociale analyse en moedigt sociale veranderingsdoelen aan.

WijkTalentenTeam beoogt verandering op gang te brengen in de wijk op basis van analyses die jongeren en volwassenen zelf doen. De gevraagde diversiteit in het projectteam en het vinden van supporters in alle geledingen van de wijk zijn belangrijke schakels om te komen tot een integrale visie in de wijk, en uitvoering.

Om een dergelijk participatieproces op gang te houden en te werken aan een participatiecultuur, is een motor nodig: een concept dat energie geeft (en vraagt), uitdaagt en voor beweging en verandering zorgt. WijkTalentenTeam kan dat zijn, maar wordt pas waardevol als er ruimte en openheid is om te experimenteren en te leren. Dat vraagt om lef van alle betrokkenen.

Wat zijn veranderingen/bewegingen die WijkTalentenTeam in gang zet of heeft gezet, ook in sociale verbanden in de wijk?

Kritische reflectie: kritische reflectie door jongeren en de andere deelnemers op doelen, aanpak, werkwijzen, processen en resultaten is geïntegreerd in de aanpak via verschillende participatieve werkvormen en benaderingen.

Wat wel werkt en niet werkt in de werkvormen en activiteiten van WijkTalentenTeam, kan het beste beoordeeld worden door de wijkbewoners die hier en nu actief zijn. Dat geldt ook voor welke doelen blijven enthousiasmeren en welke doelen hun tijd hun beste tijd hebben gehad. Vertrouw op dit vermogen van wijkbewoners, nadrukkelijk ook bij jongeren. Gebruik verschillende manieren van gesprek en dialoog om op elk moment van de uitvoering met de wijsheid van jongeren je aanpak te optimaliseren.

Op welke manier reflecteren deelnemers kritisch op zowel aanpak, werkwijzen en resultaten van WijkTalentenTeam, op startsituatie en op de veranderingen in de wijk?

Haarlemmermeer: samenwerken aan een schilderij

LITERATUURLIJST

Voor deze publicatie is gebruik gemaakt van de volgende boeken en artikelen:

- Hart, R. (1970) *Children's Participation. The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. London: Earthscan
- Havinga, L., & Pieper, I. (2003). "*De gemeente moet gewoon meedoen met de jeugd*": jongeren over de Haarlemmermeer (rapport nr. 109). Amsterdam: Stichting Alexander.
- Havinga, L., Jurrius, K. & Schoots, C. (2004). *Happy in Tiel: Jongeren Onderzoeks- en Adviesteam Tiel-West* (rapport nr. 128). Amsterdam: Stichting Alexander.
- Havinga, L., Pehlivan, M.T., & Pieper, I. (2004). *Als je jongeren wilt, moet je ook jongeren laten zien! : Flying Teams in Best* (rapport nr. 126). Amsterdam: Stichting Alexander.
- Havinga, L., Sarti, A., & Zarr, S. (2007). *Jongeren centrum Noorderpark: straatinterviews Stadsdeel Amsterdam Noord* (rapport nr. 155). Amsterdam: Stichting Alexander.
- Hermes, J., P. Naber, A. Dieleman (2007) *Leefwerelden van jongeren. Thuis, school, media en populaire cultuur*. Bussum: uitgeverij Coutinho.
- Jurrius, K. & G. Strating (2008) *De jeugd verzet Bergen - Jongeren uit Bergen over wat er is en wat er mist voor de jeugd*. rapportnr. 166). Amsterdam: Stichting Alexander.
- Moritsugu, J., Wong, F.Y. & Grover Duffy, K. (2010). *Community Psychology*. Boston: Allyn & Bacon – Pearson
- Nederlands Jeugdinstituut (2011) *De rol van de Centra voor Jeugden Gezin bij versterking van de pedagogische civil society - Handreiking voor gemeenten*.
- Nelis, H. & Sark, Y. van (2009). *Puberbrein binnenstebuiten*. Utrecht: Kosmos Uitgevers
- Pieper, I., & Haage, B. (2003). "*Dat wij gewoon wat meer te doen hebben, leuke dingen, zeg maar.*": jongeren over wonen en leven in Leidsche Rijn (Utrecht) (rapport nr. 114). Amsterdam: Stichting Alexander.
- Pieper, I., Sarti, A., & Strating, G. (2004). *Gezelligheid en meer: wat is er en wat wordt er gemist aan het uitgaan in Katwijk* (rapport nr. 131). Amsterdam: Stichting Alexander.
- Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling (2009), *Investeren rondom kinderen*. Den Haag: RMO
- Stichting Alexander (2006). *MBO verbeterkit*. Amsterdam: Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs
- Stichting Alexander (2011). *Kinderparticipatie in Nederland – Inspirerende voorbeelden uit de praktijk* Amsterdam: Stichting Alexander
- Uzozie, A., Neijboer, D., Mak, J. & Vandenbroucke, M. (2010) *Ik heb wel een idee! Een verkennend onderzoek naar kinderpacticipatie in Amsterdam*. Amsterdam: Stichting Alexander & Verwey-Jonker Instituut.
- Vandenbroucke, M., Braam, H., Gilsing, R., Steketee, M., Rutjes, L. & Strating, G. (2010) *De staat van jeugdparticipatie vanuit het perspectief van gemeenten. Quickscan onder 175 gemeenten*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut & Stichting Alexander.
- Winter, M. (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Van achter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: uitgeverij SWP.

Voor meer informatie: www.toolkit-jeugdparticipatie.nl

HANDBOEKEN EN WEBSITES

TOOLKIT JEUGDPARTICIPATIE

Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut hebben een Toolkit Jeugdparticipatie ontwikkeld: www.toolkit-jeugdparticipatie.nl. Hier vindt u een actuele, toegankelijk en een gebruiksvriendelijke toegang tot methodieken op het gebied van jeugdparticipatie. Er bestaat ook een handboek, onder dezelfde titel. De Toolkit Jeugdparticipatie is onderdeel van Be Involved. Be Involved is de verzamelnaam van verschillende instrumenten die hetzelfde doel hebben: gemeenten ondersteunen bij het versterken van jeugdparticipatie. Be Involved is een initiatief en product van Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut. Naast de Toolkit Jeugdparticipatie bestaat er op dit moment een Kwaliteitsmeter Jongerenparticipatie Gemeenten.

Voor meer informatie: www.toolkit-jeugdparticipatie.nl

OPGROENEN IN DE WIJK

Hoe zorgen jongeren samen met andere buurtbewoners, lokale organisaties en de gemeente ervoor dat jongeren een eigen plek (of eigen plekken) hebben in de openbare 'groene' ruimte?

Stichting Alexander en Alterra hebben een handboek 'Opgroenen in de Wijk, een interactieve methode voor groene wijkontwikkeling, door en met jongeren' samengesteld. Hierin maakt u kennis met een methode voor actieve en vrijwillige inzet van jongeren bij het ontwerpen van groene buitenruimten in stadswijken. Opgroenen staat voor het benutten van de wijk als een groene en sociale groeizone.

Zie voor de actuele ontwikkelingen de website www.wijktalententeam.nl

COLOFON

Auteurs

Adimka Uzozie en Tarik Pehlivan, met medewerking van Jody Bauer, Leo Rutjes en Asia Sarti.

Met dank aan de projectpartners

Uit Helmond:

LEVGroep, Vrijwilligerscentrale Helmond: Judith Bach, Yvonne Verdonschot
Gemeente Helmond

Uit de Haarlemmermeer:

Pier K: Joke Rood, Maaïke Bos, Femke Peijnenburg
Herbert Vissers college: Sjoukje Langelaar, Marieke Jonker, Michiel van der Hek, Esther Jonker, Machiel Doeleman.

De Bibliotheek Haarlemmermeer: Barbara van Walraven
MeerWaarde: Ben Veltman, Annette Aukema, Thea van Dongen

En verder: Rogier Polman, Nienke Brokke, Tjeerd Posthuma, Midas Koops, Magdalena Jesionek

Uit Utrecht:

Gemeente Utrecht: Jorden van Luxemburg, Maik Schultz, Kees van Engelenhoven, Mei Ling Yuan
Youth for Christ|The Mall: Roberto Raalte
Cumulus Welzijn: Linda Vermeer

Uit Deventer:

Gemeente Deventer: Edwin Broekman, Esther van Urk, Jose van Bruggen – Huis in 't Veld, Anke Klein-Lebbink, Martine Kip

Raster Groep: Melvin Dijkema, Molly Dost
Wijkteams Colmschate Noord/Vijfhoek en Colmschate Zuid

Uit Zeist:

MeanderOmnium: Rein Tuinstra, Ritish Debisarun
Gemeente Zeist: Wim van Keulen, Robbert Moorman
Austerlitz Belang: Rob Sipkes
Politie: Gerrit Veldhuizen

Uit Hoogeveen:

Gemeente: Leontien Hagevoort
Welzijnswerk Hoogeveen: Simcha Groothuis, Elke Kremer
De Smederijen: Ageeth Ziel

En alle betrokken jongeren, andere wijkbewoners en sponsors.

WijkTalententeam (het project, het handboek en de website) is mede mogelijk gemaakt door ZonMw, Programma Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin.

Ontwerp: www.ontwerppartners.nl
Drukwerk: OCC dehoog mediapartners
Oplage: 1.000
Foto's: Jody Bauer, gemeente Zeist, PierK,
Raster Welzijn

© Stichting Alexander, 2012
ISBN/EAN: 978-90-8903-021-4

Stichting Alexander
jongeren actief in
onderzoek en beleid

Stichting Alexander is een niet-commercieel landelijk instituut voor jeugdparticipatie en participatief jongerenonderzoek, met 20 jaar ervaring in alle leefdo-
meinen van jongeren, van jeugdzorg tot onderwijs,
van gezondheid tot cultuur en van wonen tot werken.
De stichting voert op maat (participatief) onderzoek
uit, brengt innovatie of een veranderingsproces tot
stand, ontwikkelt nieuwe instrumentaria en/of zorgt
voor adequate implementatie. Voor meer informatie:
www.st-alexander.nl

Hoe zorg je voor een leefbare wijk, met optimale mogelijkheden voor de jeugd? Een wijk waarin burgers onderling betrokken zijn en verantwoordelijkheid delen voor het opvoeden en opgroeien van kinderen en jongeren. Deze vragen hebben geleid tot het opzetten van het project WijkTalentenTeam, waarin we een basismethodiek presenteren om (het perspectief van) jongeren een meer zichtbare plek te geven in de wijk en in het denken over en werken aan de leefbaarheid en sociale betrokkenheid in de wijk. De basismethodiek van WijkTalentenTeam heeft vorm en inhoud gekregen aan de hand van pilots in een zestal steden: Utrecht, Deventer, Hoogeveen, Zeist, Haarlemmermeer en Helmond.

Laat u door dit handboek informeren, inspireren en motiveren om samen met jongeren aan de slag te gaan met wijkontwikkeling; en zie voor de actuele ontwikkelingen www.wijktalententeam.nl.

Het handboek WijkTalentenTeam is onderdeel van een trilogie over praktische methoden voor integrale jongerenparticipatie in gemeenten. Het is geschreven voor jeugdprofessionals, vrijwilligers en beleidsmakers.

WijkTalentenTeam® is een initiatief en product van:

Stichting **Alexander**
jongeren actief in
onderzoek en beleid